

РІШЕННЯ У ЦИВІЛЬНИХ СПРАВАХ

Пунктом 3 постанови пленуму ВССУ від 01 березня 2013 р. № 3 «Про деякі питання юрисдикції загальних судів та визначення підсудності цивільних справ» роз'яснено, що, вирішуючи питання про відкриття провадження у справі, суди повинні виходити з того, що відповідно до статей 15, 16 ЦПК у порядку цивільного судочинства суди розглядають справи про захист порушених, невизнаних або оспорюваних прав, свобод чи інтересів, що виникають із цивільних, житлових, земельних, сімейних, трудових відносин, а також з інших правовідносин, крім випадків, коли розгляд таких справ за КАС (ст. 17), ГПК (статті 1, 12), КПК або КУпАП віднесено до компетенції адміністративних, господарських судів, до кримінального провадження чи до провадження у справах про адміністративні правопорушення. Законом може бути передбачено розгляд інших справ за правилами цивільного судочинства.

У зв'язку з наведеним суди мають виходити з того, що критеріями відмежування справ цивільної юрисдикції від інших є: 1) наявність у них спору про право цивільне (справи за позовами, що виникають із будь-яких правовідносин, крім випадків, коли розгляд таких справ проводиться за правилами іншого судочинства), 2) суб'єктний склад такого спору (однією зі сторін у спорі є, як правило, фізична особа).

У справі, що розглянута судом за правилами цивільного судочинства, спір виник з приводу можливості реалізації позивачем, який є господарюючим суб'єктом — заставодержателем, права на задоволення своїх вимог шляхом звернення стягнення на предмет застави.

Відповідно до ч. 1 ст. 1 ГПК підприємства, установи, організації, інші юридичні особи (у тому числі іноземні), громадяни, які здійснюють підприємницьку діяльність без створення юридичної особи і в установленому порядку набули статусу суб'єкта підприємницької діяльності (далі — підприємства та організації), мають право звертатися до господарського суду згідно з встановленою підвідомчістю господарських справ за захистом своїх порушених або оспорюваних прав і охоронюваних законом інтересів, а також для вжиття передбачених цим Кодексом заходів, спрямованих на запобігання правопорушенням.

Справи у спорах, що виникають при укладанні, зміні, розірванні і виконанні господарських договорів, у тому числі щодо приватизації майна, та з інших підстав підвідомчі господарським судам (п. 1 ст. 12 ГПК).

З огляду на викладене та враховуючи положення законодавства, зміст правовідносин і суб'єктний склад учасників цих правовідносин, спір, що виник між сторонами, не підлягав розгляду в порядку цивільного судочинства, його слід вирішувати в порядку господарського судочинства.

*Ухвала колегії суддів судової палати у цивільних справах
Вищого спеціалізованого суду України
з розгляду цивільних і кримінальних справ
від 11 грудня 2013 р.*

(в и т я г)

Колегія суддів судової палати у цивільних справах Вищого спеціалізованого суду України з розгляду цивільних і кримінальних справ, розглянувши в судовому засіданні справу за позовом публічного акціонерного товариства «Імексбанк» до П.О.В., товариства з обмеженою відповідальністю «Пасажирські перевезення», третя особа — С.С.Р., про звернення стягнення на предмет застави за касаційною скаргою товариства з обмеженою відповідальністю «Пасажирські перевезення» на рішення Центрального районного суду м. Сімферополя від 22 серпня 2013 р. та ухвалу Апеляційного суду Автономної Республіки Крим від 02 жовтня 2013 р.,

в с т а н о в и л а:

ПАТ «Імексбанк» звернулося до суду з позовом до П.О.В., ТОВ «Пасажирські перевезення», третя особа — С.С.Р., про звернення стягнення на предмет застави, посилаючись на те, що 16 червня 2007 р. між АКБ «Імексбанк» та П.О.В. укладений кредитний договір про надання кредиту в розмірі 169 600 грн строком до 15 червня 2012 р. зі сплатою 17 % річних за користування кредитом.

На забезпечення виконання умов кредитного договору між АКБ «Імексбанк» та П.О.В. укладено договір застави, посвідчений 16 червня 2007 р. приватним нотаріусом за реєстровим № 2736.

Предметом договору застави є автомобіль «Богдан», модель А-09202, 2007 року випуску.

Рішенням Центрального районного суду м. Сімферополя Автономної Республіки Крим від 04 лютого 2010 р. позов ПАТ «Імексбанк» до П.О.В. задоволено, стягнуто 126 193 грн 73 коп., у тому числі за рахунок реалізації автомобіля «Богдан». Однак вказане рішення суду не було виконано через протиправне відчуження предмета застави на користь іншої юридичної особи — ТОВ «Пасажирські перевезення».

Посилаючись на викладене, позивач просив у рахунок погашення заборгованості в розмірі 213 895 грн 24 коп. звернути стягнення на предмет застави — автомобіль «Богдан», модель А-09202, належний ТОВ «Пасажирські перевезення».

Рішенням Центрального районного суду м. Сімферополя від 22 серпня 2013 р., залишеним без змін ухвалою Апеляційного суду Автономної Республіки Крим від 02 жовтня 2013 р., позов задоволено.

У рахунок погашення заборгованості за договором застави від 16 червня 2007 р., посвідченого приватним нотаріусом Сімферопольського міського нотаріального округу М.О.І № 2736 у загальному розмірі 213 895 грн 24 коп. звернуто стягнення на предмет застави рухомого майна — автомобіль «Богдан», який належить ТОВ «Пасажирські перевезення» на праві приватної власності та перебуває у заставі ПАТ «Імексбанк».

Установлено спосіб реалізації предмета застави — проведення публічних торгів з продажу автомобіля за початковою ціною, встановленою на рівні, не нижчому за звичайні ціни на цей вид майна, на підставі оцінки, проведеної суб'єктом оціночної діяльності/незалежним експертом на стадії оцінки майна під час проведення виконавчих дій.

Вирішено питання про розподіл судових витрат.

У поданій касаційній скарзі ТОВ «Пасажирські перевезення» просить скасувати рішення суду першої інстанції та ухвалу апеляційного суду, посилаючись на порушення судами норм матеріального та процесуального права, та ухвалити нове рішення про відмову в позові.

Касаційна скарга підлягає задоволенню частково на таких підставах.

Відповідно до ст. 213 ЦПК України рішення суду повинно бути законним і обґрунтованим. Законним є рішення, яким суд, виконавши всі вимоги цивільного судочинства, вирішив справу згідно із законом. Обґрунтованим є рішення, ухвалене на основі повно і всебічно з'ясованих обставин, на які сторони посилаються як на підставу своїх вимог і заперечень, підтверджених тими доказами, які були досліджені в судовому засіданні.

Наведеній нормі ухвалені в справі судові рішення не відповідають.

Пунктами 1, 3 ч. 1 ст. 15 ЦПК України передбачено, що суди розглядають у порядку цивільного судочинства справи щодо захисту порушених, невизнаних або оспорюваних прав, свобод чи інтересів, що виникають із цивільних, житлових, земельних, сімейних, трудових відносин, а також інших правовідносин, крім випадків, коли розгляд таких справ проводиться за правилами іншого судочинства.

Пунктом 3 постанови пленуму Вищого спеціалізованого суду України з розгляду цивільних і кримінальних справ від 01 березня 2013 року № 3 «Про деякі питання юрисдикції загальних судів та визначення підсудності цивільних справ» роз'яснено, що вирішуючи питання про відкриття провадження у справі, суди повинні виходити з того, що відповідно до статей 15, 16 ЦПК

у порядку цивільного судочинства суди розглядають справи про захист порушених, невизнаних або оспорюваних прав, свобод чи інтересів, що виникають із цивільних, житлових, земельних, сімейних, трудових відносин, а також з інших правовідносин, крім випадків, коли розгляд таких справ за Кодексом адміністративного судочинства України (стаття 17), Господарським процесуальним кодексом України (статті 1, 12), Кримінальним процесуальним кодексом України або Кодексом про адміністративні правопорушення віднесено до компетенції адміністративних, господарських судів, до кримінального провадження чи до провадження в справах про адміністративні правопорушення. Законом може бути передбачено розгляд інших справ за правилами цивільного судочинства.

У зв'язку з наведеним суди мають виходити з того, що критеріями відмежування справ цивільної юрисдикції від інших є, по-перше, наявність у них спору про право цивільне (справи за позовами, що виникають із будь-яких правовідносин, крім випадків, коли розгляд таких справ проводиться за правилами іншого судочинства), по-друге, суб'єктний склад такого спору (однією зі сторін у спорі є, як правило, фізична особа).

Відносини між сторонами в даному випадку врегульовано нормами Цивільного кодексу України, Закону України «Про заставу» та Закону України «Про забезпечення вимог кредиторів та реєстрацію обтяжень».

Спір виник з приводу можливості реалізації позивачем, який є господарюючим суб'єктом-заставодержателем, права на задоволення своїх вимог шляхом звернення стягнення на предмет застави.

Як встановлено судами, власником заставленого майна, щодо якого заявлено позов, є суб'єкт господарювання — юридична особа ТОВ «Пасажирські перевезення».

Відповідно до ч. 1 ст. 1 ГПК України підприємства, установи, організації, інші юридичні особи (у тому числі іноземні), громадяни, які здійснюють підприємницьку діяльність без створення юридичної особи і в установленому порядку набули статусу суб'єкта підприємницької діяльності (далі — підприємства та організації), мають право звертатися до господарського суду згідно з встановленою підвідомчістю господарських справ за захистом своїх порушених або оспорюваних прав і охоронюваних законом інтересів, а також для вжиття передбачених цим Кодексом заходів, спрямованих на запобігання правопорушенням.

Справи у спорах, що виникають при укладанні, зміні, розірванні і виконанні господарських договорів, у тому числі щодо приватизації майна, та з інших підстав підвідомчі господарським судам (п. 1 ст. 12 ГПК України).

З огляду на викладене, враховуючи положення чинного законодавства, зміст правовідносин та суб'єктний склад учасників цих правовідносин, спір, що виник між сторонами, не підлягав розгляду в порядку цивільного судочинства, він мав вирішуватись господарським судом.

За правилами ч. 1 ст. 340 ЦПК України судове рішення підлягає скасуванню в касаційному порядку із закриттям провадження у справі або залишенням заяви без розгляду з підстав, передбачених ст. ст. 205, 207 цього Кодексу.

Згідно з п. 1 ч. 1 ст. 205 ЦПК України суд своєю ухвалою закриває провадження у справі, якщо справа не підлягає розгляду в порядку цивільного судочинства.

За таких обставин оскаржувані судові рішення підлягають скасуванню із закриттям провадження у справі відповідно до ч. 1 ст. 340 ЦПК України.

Відповідно до положень ч. 2 ст. 206 ЦПК України, якщо провадження у справі закривається з підстав, визначених пунктом 1 частини першої статті 205 цього Кодексу, суд повинен повідомити заявникові, до юрисдикції якого суду віднесено розгляд таких справ.

Керуючись ст. ст. 336, 340 ЦПК України, колегія суддів судової палати у цивільних справах Вищого спеціалізованого суду України з розгляду цивільних і кримінальних справ,

у х в а л и л а :

Касаційну скаргу товариства з обмеженою відповідальністю «Пасажирські перевезення» задовольнити частково.

Рішення Центрального районного суду м. Сімферополя від 22 серпня 2013 р. та ухвалу Апеляційного суду Автономної Республіки Крим від 02 жовтня 2013 р. скасувати.

Провадження в справі за позовом публічного акціонерного товариства «Імексбанк» до П.О.В., товариства з обмеженою відповідальністю «Пасажирські перевезення», третя особа — С.С.Р., про звернення стягнення на предмет застави закрити.

Повідомити публічне акціонерне товариство «Імексбанк» про те, що розгляд такої справи віднесено до юрисдикції господарських судів.

Ухвала оскарженню не підлягає.

Відповідно до п. 5 ч. 2 ст. 119 ЦПК позовна заява має містити виклад обставин, якими позивач обґрунтовує позов.

Тобто важливою для суду є підстава (обґрунтування) позову, а не посилення на норму матеріального права, оскільки норму права відповідно до обставин справи застосовує суд.

У пункті 9 постанови Пленуму ВСУ від 12 червня 2009 р. № 5 «Про застосування норм цивільного процесуального законодавства, що регулюють провадження у справі до судового розгляду» роз'яснено, що, оскільки під-

ставою позову є фактичні обставини, наведені у заяві, то зазначення позивачем конкретної правової норми на обґрунтування позову не є визначальним при вирішенні судом питання про те, яким законом слід керуватися при вирішенні спору.

*Ухвала колегії суддів судової палати у цивільних справах
Вищого спеціалізованого суду України
з розгляду цивільних і кримінальних справ
від 02 квітня 2014 р.*

(в и т я г)

Колегія суддів судової палати у цивільних справах Вищого спеціалізованого суду України з розгляду цивільних і кримінальних справ, розглянувши в судовому засіданні справу за позовом Т.Н.В. до Т.А.Г. про стягнення додаткових витрат на дитину за касаційною скаргою Т.Н.В. на рішення апеляційного суду Чернігівської області від 22 листопада 2013 р.,

в с т а н о в и л а:

У жовтні 2013 р. Т.Н.В. звернулась до суду з указаним позовом, посилаючись на те, 12 вересня 1993 р. вона уклала шлюб з Т.А.Г., який 14 квітня 2010 р. розірвано. Від цього шлюбу вони мають дочку — Т.В.А., 11 серпня 1995 р. н., яка проживає з нею та перебуває на її утриманні та навчається на 2 курсі стаціонарного відділення Чернігівського державного інституту економіки та управління на контрактній основі, стипендії не отримує, строк закінчення навчання — 30 червня 2016 р. За спільною домовленістю відповідач надавав добровільно допомогу на утримання дочки та оплатив половину вартості навчання за I курс, а в даний час відмовляється оплачувати навчання дочки, хоча зобов'язаний це робити. Оскільки вона не в змозі самотійно забезпечити навчання дочки у зв'язку з недостатністю коштів, просила стягнути з відповідача на її користь 50 % вартості навчання у розмірі 2 075 грн, які були сплачені нею за перший семестр 2013 навчального року.

Рішенням Щорського районного суду Чернігівської області від 15 жовтня 2013 р. позов задоволено. Стягнуто з Т.А.Г. на користь Т.Н.В. у рахунок компенсації додаткових витрат на дитину Т.В.А., 1 серпня 1995 року народження, 2 075 грн 00 коп. Вирішено питання про розподіл судових витрат.

Рішенням апеляційного суду Чернігівської області від 22 листопада 2013 р. рішення суду першої інстанції скасовано та ухвалено нове рішення. У задоволенні позову Т.Н.В. відмовлено. Вирішено питання про розподіл судових витрат.

У касаційній скарзі Т.Н.В., посилаючись на неправильне застосування судом норм матеріального права та порушення норм процесуального права, просить скасувати рішення апеляційного суду та залишити в силі рішення суду першої інстанції.

Касаційна скарга Т.Н.В. підлягає частковому задоволенню з таких підстав.

Згідно із ч. 2 ст. 324 ЦПК України підставами касаційного оскарження є неправильне застосування судом норм матеріального права чи порушення норм процесуального права.

Задовольняючи позов, суд першої інстанції виходив із того, що той з батьків, з кого присуджено стягнення аліментів на дитину, зобов'язаний брати участь у додаткових витратах на дитину, що викликані особливими обставинами.

Скасовуючи рішення районного суду та відмовляючи у позові, апеляційний суд виходив із того, що позивач звернулася до суду з позовом про стягнення додаткових витрат на дитину відповідно до ст. 185 СК України. Оскільки Т.В.А. в силу п. 1 ст. 6 СК України не є дитиною, так як досягла повноліття, то стягнення таких додаткових витрат не передбачено законом.

Проте повністю погодитись із таким висновком апеляційного суду не можна.

Відповідно до ст. 213 ЦПК України рішення суду повинно бути законним і обґрунтованим.

Згідно зі ст. 214 ЦПК України під час ухвалення рішення суд вирішує, зокрема, такі питання: 1) чи мали місце обставини, якими обґрунтовувалися вимоги і заперечення, та якими доказами вони підтверджуються; 2) чи є інші фактичні дані (пропущення строку позовної давності тощо), які мають значення для вирішення справи, та докази на їх підтвердження; 3) які правовідносини сторін впливають із встановлених обставин; 4) яка правова норма підлягає застосуванню до цих правовідносин; 5) чи слід позов задовольнити або в позові відмовити; 6) як розподілити між сторонами судові витрати.

Судами встановлено, що сторони перебували у зареєстрованому шлюбі з 12 вересня 1993 р. до 14 квітня 2010 р. Від шлюбу мають дочку — Т.В.А., 11 серпня 1995 року народження, яка навчається на другому курсі денного відділення Чернігівського державного інститут економіки та управління за контрактом. За I семестр II курсу позивачка сплатила за навчання дочки 4 150 грн.

Відповідно до п. 5 ч. 2 ст. 119 ЦПК України позовна заява має містити виклад обставин, якими позивач обґрунтовує позов.

Тобто, важливим для суду є підстава (обґрунтування) позову, а не посилення на норму матеріального права, оскільки норму права відповідно до обставин справи застосовує суд.

Апеляційний суд відмовив у позові лише з тих підстав, що позивачка послалась на ст. 185 СК України, яка передбачає стягнення додаткових витрат на дитину, проте дочка сторін уже досягла повноліття.

Проте апеляційний суд не звернув уваги на підставу позову. У позовній заяві Т.Н.В. просила стягнути 50 % вартості навчання повнолітньої дитини.

Про стягнення витрат на навчання зазначав і суд першої інстанції у своєму рішенні.

Крім того, у п. 9 постанови Пленуму Верховного Суду України від 12 червня 2009 року № 5 «Про застосування норм цивільного процесуально-го законодавства, що регулюють провадження у справі до судового розгляду» роз'яснено, що оскільки підставою позову є фактичні обставини, що наведені у заяві, то зазначення позивачем конкретної правової норми на обґрунтування позову не є визначальним при вирішенні судом питання про те, яким законом слід керуватися при вирішенні спору.

Згідно ч. 1 ст. 198 СК України батьки зобов'язані утримувати своїх повнолітніх непрацездатних дочку, сина, які потребують матеріальної допомоги, якщо вони можуть таку матеріальну допомогу надати.

Відповідно до ч. 1 ст. 199 СК України якщо повнолітня дочка, син продовжують навчання і у зв'язку з цим потребують матеріальної допомоги, батьки зобов'язані утримувати їх до досягнення двадцяти трьох років за умови, що вони можуть надавати матеріальну допомогу.

Апеляційний суд зазначене не врахував та усупереч ст. 212–214, 316 ЦПК України не визначився з характером спірних правовідносин, не застосував норму матеріального права, яка підлягала застосуванню та прийшов до передчасного висновку про відсутність підстав для задоволення позовних вимог.

Ураховуючи те, що фактичні обставини, які мають значення для правильного вирішення справи, апеляційним судом не встановлено, його рішення не відповідає вимогам ст. 213 ЦПК України щодо законності й обґрунтованості, що в силу ст. 338 ЦПК України є підставою для його скасування з передачею справи на новий розгляд до суду апеляційної інстанції.

Керуючись статтями 336, 338 ЦПК України, колегія суддів судової палати у цивільних справах Вищого спеціалізованого суду України з розгляду цивільних і кримінальних справ

у х в а л и л а:

Касаційну скаргу Т.Н.В. задовольнити частково.

Рішення апеляційного суду Чернігівської області від 22 листопада 2013 р. скасувати, справу передати на новий розгляд до суду апеляційної інстанції.

Ухвала оскарженню не підлягає.

Статтю 356 ЦК встановлено, що власність двох чи більше осіб із визначенням часток кожного з них у праві власності є спільною частковою власністю. Суб'єктами права спільної часткової власності можуть бути фізичні особи, юридичні особи, держава, територіальні громади.

Задовольняючи позовні вимоги кредитора про переведення прав та обов'язків співвласників-боржників на підставі положень ч. 2 ст. 366 ЦК, суди не врахували, що за змістом цієї норми, яка передбачає переважне право на придбання частки у спільній частковій власності співвласниками цього майна, останніх слід було повідомити про переведення на кредитора прав і обов'язків співвласника-боржника за правилами, передбаченими ст. 362 цього Кодексу. Суди також не звернули уваги, що право власності може бути визнано за кредитором лише після відмови інших співвласників від здійснення переважного права купівлі.

*Ухвала колегії суддів судової палати у цивільних справах
Вищого спеціалізованого суду України
з розгляду цивільних і кримінальних справ
від 30 квітня 2014 р.*

(в и т я г)

Колегія суддів судової палати у цивільних справах Вищого спеціалізованого суду України з розгляду цивільних і кримінальних справ, розглянувши в судовому засіданні справу за позовом П.О.О. до М.Н.М., М.Б.М., М.О.Б., треті особи: М.М.Д., М.К.І., Галицький відділ державної виконавчої служби Львівського міського управління юстиції, орган опіки та піклування Галицької районної адміністрації Львівської міської ради про переведення прав та обов'язків співвласників-боржників за касаційною скаргою М.Н.М., М.Б.М., М.О.Б. на рішення Галицького районного суду м. Львова від 25 червня 2013 р. та ухвалу апеляційного суду Львівської області від 2 грудня 2013 р.,

в с т а н о в и л а :

У лютому 2013 р. П.О.О. звернулася до суду із позовом до М.Н.М., М.Б.М., М.О.Б., треті особи: М.М.Д., М.К.І., Галицький відділ державної виконавчої служби Львівського міського управління юстиції, орган опіки та піклування Галицької районної адміністрації Львівської міської ради про переведення прав та обов'язків співвласників-боржників, посилаючись на те, що відповідачами не виконано рішення суду, відповідно до якого з них було стягнуто на її користь суму боргу у розмірі 2 134 566 грн.

Оскільки відповідачам належить 3/5 частини квартири, уточнюючи позовні вимоги, просила у рахунок погашення боргу перевести на неї права та обов'язки співвласників-боржників на 3/5 частини спірної квартири з проведенням відповідного перерахунку.

Рішенням Галицького районного суду м. Львова від 25 червня 2013 р., залишеним без змін ухвалою апеляційного суду Львівської області від 2 грудня 2013 р., позов задоволено.

Переведено на П.О.О. права співвласників-боржників М.Н.М., М.Б.М., М.О.Б. на 3/5 частини квартири у рахунок часткового погашення заборгованості у виконавчому провадженні № 30564833 у розмірі 526430 грн 40 коп.

Вирішено питання про розподіл судових витрат.

У касаційній скарзі М.Н.М., М.Б.М., М.О.Б. просять скасувати ухвалені у справі судові рішення, посилаючись на порушення ними норм матеріального і процесуального права, та ухвалити нове рішення про відмову у задоволенні позову.

Касаційна скарга підлягає частковому задоволенню з таких підстав.

Статтею 213 ЦПК України передбачено, що рішення суду повинно бути законним і обґрунтованим.

Відповідно до ст. 214 ЦПК України під час ухвалення рішення суд вирішує такі питання: 1) чи мали місце обставини, якими обґрунтовувалися вимоги і заперечення, та якими доказами вони підтверджуються; 2) чи є інші фактичні дані (пропущення строку позовної давності тощо), які мають значення для вирішення справи, та докази на їх підтвердження; 3) які правовідносини сторін впливають із встановлених обставин; 4) яка правова норма підлягає застосуванню до цих правовідносин

Зазначеним вимогам ухвалені у справі судові рішення не відповідають.

Судами встановлено, що рішенням Галицького районного суду м. Львова від 9 липня 2010 р. стягнуто солідарно з М.Н.М., М.Б.М. та М.О.Б. на користь П.О.О. 270 тис. доларів США, що еквівалентно 2 134 566 грн, на виконання якого 22 грудня 2011 р. було видано виконавчий лист № 2-497/10 та 04 січня 2012 р. Галицьким відділом державної виконавчої служби Львівського міського управління юстиції відкрито виконавче провадження № 30564833.

Відповідно до свідоцтва про право власності, виданого 28 січня 1999 р., квартира належить на праві спільної сумісної власності М.Н.М., М.Б.М., М.О.Б., М.М.Д. та М.К.І.

Рішенням Галицького районного суду м. Львова від 23 листопада 2010 р. встановлено, що М.Н.М., М.Б.М., М.О.Б., М.М.Д. та М.К.І. належить по 1/5 ідеальної частки вищевказаної квартири.

Згідно з висновком державного підприємства державний інститут проектування міст «МІСТОПРОЕКТ» від 30 вересня 2012 р. вартість 3/5 частки спірної квартири у грошовому еквіваленті становить 526 430,40 грн.

Як вбачається з матеріалів виконавчого провадження № 30564833, рішення суду від 09 липня 2010 р. відповідачами не виконано.

Прилюдні торги, призначені на 06 грудня 2012 р., з початковою ціною 526 430,40 грн та 03 січня 2013 р. з початковою ціною 3/5 часток зазначеної квартири у розмірі 368 501, 28 грн, не відбулися у зв'язку з відсутністю зареєстрованих покупців, заборонаю вчинення дій по відчуженню.

Задовольняючи позовні вимоги, суд першої інстанції, з висновками якого погодився й апеляційний суд, виходив із того, що відповідачі не виконують зобов'язання перед позивачем, покладене на них рішенням Галицького районного суду м. Львіва від 9 липня 2010 р., добровільно не реалізують часток у майні, що належить їм на праві спільної часткової власності, інші співвласники цих часток не придбавають.

Проте повністю погодитися з такими висновками судів не можна.

Статтею 356 ЦК України встановлено, що власність двох чи більше осіб із визначенням часток кожного з них у праві власності є спільною частковою власністю. Суб'єктами права спільної часткової власності можуть бути фізичні особи, юридичні особи, держава, територіальні громади.

Задовольняючи позовні вимоги П.О.О. на підставі положень ч. 2 ст. 366 ЦК України, суди не врахували, що за змістом цієї норми, яка передбачає переважне право на придбання частки у спільній частковій власності співвласниками цього майна, останніх слід було повідомити про переведення на кредитора прав і обов'язків співвласника — боржника за правилами, передбаченими ст. 362 цього Кодексу. Суди також не звернули уваги, що право власності може бути визнано за кредитором лише після відмови інших співвласників від здійснення переважного права купівлі.

Відповідно до чч. 1, 5 ст. 58 Закону України «Про виконавче провадження» визначення вартості майна боржника проводиться державним виконавцем за ринковими цінами, що діють на день визначення вартості майна. Для оцінки за регульованими цінами, оцінки нерухомого майна, транспортних засобів, повітряних, морських та річкових суден державний виконавець залучає суб'єкта оціночної діяльності — суб'єкта господарювання, який провадить свою діяльність відповідно до Закону України «Про оцінку майна, майнових прав та професійну оціночну діяльність в Україні». Звіт про оцінку майна у виконавчому провадженні вважається чинним протягом шести місяців з дня його підписання суб'єктом оціночної діяльності — суб'єктом господарювання. Після закінчення цього строку оцінка майна проводиться повторно.

Ухвалюючи рішення про переведення на позивача права співвласників М.Н.М., М.Б.М. та М.О.Б. на 3/5 частки спірної квартири в рахунок часткового погашення заборгованості у розмірі 526430, 4 грн, суди не звернули уваги на те, що така ринкова вартість квартири була визначена ДП ДІПМ «Містопроект» станом на 30 вересня 2012 р., строк чинності результатів оцінки — 6 місяців.

За таких обставин ухвалені у справі судові рішення не можуть вважатись законними й обґрунтованими, тому відповідно до ст. 338 ЦПК України вони підлягають скасуванню з передачею справи на новий розгляд до суду першої інстанції.

Керуючись ст. ст. 336, 338, 345 ЦПК України, колегія суддів судової палати у цивільних справах Вищого спеціалізованого суду України з розгляду цивільних і кримінальних справ

у х в а л и л а:

Касаційну скаргу М.Н.М., М.Б.М., М.О.Б. задовольнити частково.

Рішення Галицького районного суду м. Львова від 25 червня 2013 р. та ухвалу апеляційного суду Львівської області від 2 грудня 2013 р. скасувати, справу передати на новий розгляд до суду першої інстанції.

Ухвала оскарженню не підлягає.

Відповідно до ч. 2 ст. 777 ЦК наймач, який належно виконує свої обов'язки за договором найму, у разі продажу речі, переданої у найм, має переважне право перед іншими особами на її придбання.

Згідно із ч. 2 ст. 822 ЦК у разі продажу житла, яке було предметом договору найму, наймач має переважне перед іншими особами право на його придбання.

Оскільки законодавством не визначено механізм реалізації наймачем свого переважного права, передбаченого ч. 2 ст. 822 ЦК, то до правовідносин між сторонами за аналогією необхідно застосувати правила ст. 362 ЦК.

Також слід мати на увазі, що для пред'явлення до суду позову співвласника про переведення на нього прав та обов'язків покупця з підстав порушення його переважного права купівлі в разі продажу частки у праві спільної часткової власності застосовується позовна давність в один рік.

*Ухвала колегії суддів судової палати у цивільних справах
Вищого спеціалізованого суду України
з розгляду цивільних і кримінальних справ
від 14 травня 2014 р.*

(в и т я г)

Колегія суддів судової палати у цивільних справах Вищого спеціалізованого суду України з розгляду цивільних і кримінальних справ, розглянувши в судовому засіданні цивільну справу за позовом Г.А.О. до повного товариства «Ломбард Чепіль і Компанія», Ч.А.В., публічного акціонерного товариства «Регіон-Банк» про визнання недійсними угод, визнання переважного права на придбання квартири, переведення прав покупця, визнання права власності на квартиру та зустрічним позовом публічного акціонерного товариства «Регіон-Банк» до повного товариства «Ломбард Чепіль і Компанія», Г.А.О., третя особа — Ч.А.В., про визнання недійсним договору найму житла, за касаційною скаргою публічного акціонерного товариства «Регіон-Банк» на рішення Київського районного суду м. Харкова від 10 вересня 2012 р.,

ухвалу апеляційного суду Харківської області від 4 жовтня 2013 р. та касаційною скаргою публічного акціонерного товариства «Старокиївський Банк» на ухвалу апеляційного суду Харківської області від 30 вересня 2013 р.,

в с т а н о в и л а:

У лютому 2012 р. Г.А.О. звернувся до суду з указаним позовом, просив визнати недійсним договір іпотеки від 20 червня 2008 р., укладений між Ч.А.В. та публічним акціонерним товариством «Регіон-Банк» (далі — ПАТ «Регіон-Банк»), а також договори про внесення змін до нього; визнати за ним переважне право на придбання квартири у м. Харкові; перевести на нього права покупця зазначеної квартири; скасувати державну реєстрацію права власності на нежитлові приміщення 1-го поверху № 2-1-:-2-10 у літ. «А-4» у м. Харкові за ПАТ «Регіон-Банк» та Ч.А.В.; скасувати державну реєстрацію права власності на спірну квартиру у м. Харкові за Ч.А.В.

Позовні вимоги обґрунтовано тим, що 10 січня 2008 р. між ним та повним товариством «Ломбард Криниця, Чепіль і компанія» було укладено договір найму житла — спірної квартири.

12 лютого 2008 р. власник квартири без урахування переважного права наймача на придбання зазначеної квартири продав її Ч.А.В. за 27 000 грн.

На підставі підробленого рішення Київського районного суду м. Харкова від 28 березня 2008 р., яке судом не ухвалювалось, Ч.А.В. зареєстрував за собою право власності на нежитлові приміщення 1-го поверху № 2-1-:-2-10 у літ. «А-4» та 20 червня 2008 р. передав зазначені приміщення в іпотеку ПАТ «Регіон-Банк» за договором іпотеки.

Відповідно до зазначеного договору іпотеки, а також договорів про внесення змін до нього, ПАТ «Регіон-Банк» здійснило державну реєстрацію права власності на нежитлові приміщення за собою.

У червні 2012 р. ПАТ «Регіон-Банк» звернулось до суду з указаним позовом, просило визнати недійсним договір найму житла від 10 січня 2008 р., укладений між повним товариством «Ломбард Криниця, Чепіль і компанія» та Г.А.О.

Свої вимоги мотивувало тим, що зазначений договір найму є фіктивним правочином, оскільки з 15 лютого 2008 р. приміщенням реально користувалось приватне підприємство «Точка» за іншим договором найму; спірний договір найму не засвідчений печаткою повного товариства «Ломбард Криниця, Чепіль і компанія». Крім того, законодавством не передбачено такого способу захисту прав наймача, як переведення на нього прав покупця орендованого приміщення.

Справа розглядалась судами різних інстанцій неодноразово.

Рішенням Київського районного суду м. Харкова від 10 вересня 2012 р. первісний позов задоволено. Визнано недійсними укладені між Ч.А.В. та ПАТ «Регіон-Банк»: договір іпотеки від 20 червня 2008 р., договір про вне-

сення змін від 18 грудня 2008 р. № 1, договір про внесення змін від 20 березня 2009 р. № 2, договір про внесення змін від 22 квітня 2009 р. № 3, договір про внесення змін від 27 травня 2009 р. № 4, договір про внесення змін від 24 червня 2009 р. Визнано за Г.А.О. переважне право на придбання спірної квартири. Переведено на Г.А.О. права покупця зазначеної квартири за договором купівлі-продажу, посвідченого 12 лютого 2008 р. приватним нотаріусом Харківського міського нотаріального округу А.Л.В. за реєстровим № 884. Визнано за Г.А.О. право власності на зазначену квартиру. У зустрічному позові ПАТ «Регіон-Банк» відмовлено.

Рішенням апеляційного суду Харківської області від 8 листопада 2012 р. рішення суду першої інстанції скасовано та ухвалено нове рішення, яким у первісному та зустрічному позовах відмовлено.

Ухвалою Вищого спеціалізованого суду України з розгляду цивільних і кримінальних справ від 3 липня 2013 р. рішення апеляційного суду Харківської області від 8 листопада 2012 року в частині вирішення первісного позову скасовано та направлено справу в цій частині на новий розгляд до суду апеляційної інстанції, в іншій частині рішення апеляційного суду залишено без змін.

24 вересня 2013 р. публічне акціонерне товариство «Старокиївський Банк» звернулось до суду апеляційної інстанції з апеляційною скаргою на рішення Київського районного суду м. Харкова від 10 вересня 2012 р.

Ухвалою апеляційного суду Харківської області від 30 вересня 2013 р. апеляційну скаргу публічного акціонерного товариства «Старокиївський Банк» (далі — ПАТ «Старокиївський Банк») на рішення Київського районного суду м. Харкова від 10 вересня 2012 р. повернуто.

Ухвалою апеляційного суду Харківської області від 4 жовтня 2013 р. залишено без змін рішення Київського районного суду м. Харкова від 10 вересня 2012 року у частині задоволення первісного позову Г.А.О.

У касаційній скарзі ПАТ «Регіон-Банк» просить скасувати рішення Київського районного суду м. Харкова від 10 вересня 2012 р. та ухвалу апеляційного суду Харківської області від 4 жовтня 2013 р., посилаючись на неправильне застосування норм матеріального права, порушення норм процесуального права.

У касаційній скарзі ПАТ «Старокиївський Банк» просить скасувати ухвалу апеляційного суду Харківської області від 30 вересня 2013 р., посилаючись на порушення норм процесуального права.

Обговоривши доводи касаційних скарг, перевібивши матеріали справи, колегія суддів Вищого спеціалізованого суду України з розгляду цивільних і кримінальних справ дійшла висновку, що касаційні скарги ПАТ «Регіон-Банк» та ПАТ «Старокиївський Банк» підлягають задоволенню частково з таких підстав.

Відповідно до ч. 2 ст. 324 ЦПК України підставами касаційного оскарження є неправильне застосування судом норм матеріального права чи порушення норм процесуального права.

Судами встановлено, що 10 січня 2008 р. між Г.А.О. та повним товариством «Ломбард Криниця, Чепіль і компанія» укладено договір найму трикімнатної квартири.

Відповідно до п. 3.3 договору найму наймодавець зобов'язався у разі відчуження квартири письмово запропонувати наймачу Г.А.О. придбати квартиру у власність.

Згідно із п. 6.3 договору найму, у разі продажу квартири наймач Г.А.О. має переважне право перед іншими особами на придбання квартири.

12 лютого 2008 р. між повним товариством «Ломбард Криниця, Чепіль і компанія» та Ч.А.В. укладено договір купівлі-продажу спірної квартири за 27 000 грн.

Відповідно до договору найму від 15 лютого 2008 р. Ч.А.В. передав у платне користування ПП «Точка» нежитлові приміщення загальною площею 102,4 кв. м.

18 квітня 2008 р. Ч.А.В. зареєстрував за собою право власності на нежитлові приміщення 1-го поверху № 2-1-:-2-10 у літ. «А» на підставі рішення Київського районного суду м. Харкова від 28 березня 2008 р. (справа № 1846/08), що підтверджується витягом про реєстрацію права власності на нерухоме майно, виданим КП «Харківське міське бюро технічної інвентаризації».

Згідно із повідомленням Київського районного суду м. Харкова від 5 червня 2012 р. за № 1846/08 в суді зареєстровано іншу цивільну справу, а справа за позовом Ч.А.В. про визнання права власності не реєструвалась.

20 червня 2008 р. між Ч.А.В. та ПАТ «Регіон-Банк» укладено договір іпотеки (з відповідними змінами, внесеними договорами № 1 від 18 грудня 2008 р., № 2 від 20 березня 2009 р., № 3 від 22 квітня 2009 р., № 4 від 27 травня 2005 р., № 5 від 24 червня 2009 р.), за умовами якого у забезпечення виконання зобов'язань Ч.А.В. за кредитним договором в іпотеку банку передано нежитлові приміщення 1-го поверху № 2-1-:-2-10 у літ. «А».

На підставі зазначеного договору іпотеки та додаткових договорів до нього, ПАТ «Регіон-Банк» зареєструвало за собою право власності на нежитлові приміщення 1-го поверху № 2-1-:-2-10 у літ. «А».

Задовольняючи первісний позов Г.А.О., суд першої інстанції виходив із того, що, відчуживши спірну квартиру Ч.А.В., повне товариство «Ломбард Криниця, Чепіль і компанія» порушило переважне право Г.А.О. на її придбання, оскільки останнього не було повідомлено про продаж квартири. Таке порушення є підставою для переведення на Г.А.О. прав та обов'язків покупця зазначеної квартири за ціною, за яку її було продано Ч.А.В., що відповідає положенням ст. ст. 362, 392 ЦК України.

Укладений між Ч.А.В. та ПАТ «Регіон-Банк» договір іпотеки нежитлового приміщення (із наступними змінами) також необхідно визнати недійсним із тих підстав, що його було укладено на підставі підробленого рішення Київського районного суду м. Харкова про визнання за Ч.А.В. права власності на нежитлове приміщення 1-го поверху № 2-1-:-2-10 у літ. «А».

Крім того, суд першої інстанції дійшов висновку про те, що Г.А.О. не пропустив строк звернення до суду із позовом, оскільки дізнався про порушення свого права у червні 2009 р.

Апеляційний суд погодився із такими висновками суду першої інстанції та залишив ухвалене ним рішення без змін.

Із висновками апеляційного суду повністю погодитись не можна з огляду на таке.

Відповідно до ч. 2 ст. 777 ЦК України наймач, який належно виконує свої обов'язки за договором найму, у разі продажу речі, переданої у найм, має переважне право перед іншими особами на її придбання.

Згідно із ч. 2 ст. 822 ЦК України у разі продажу житла, яке було предметом договору найму, наймач має переважне перед іншими особами право на його придбання.

Встановивши, що між повним товариством «Ломбард Криниця, Чепіль і компанія» та Г.А.О. 10 січня 2008 р. було укладено договір найму спірної квартири, а також те, що власник не повідомив останнього про намір продати зазначену квартиру та умови її продажу, суди із урахуванням змісту договору найму дійшли обґрунтованого висновку про порушення права наймача квартири.

Колегія суддів також погоджується із висновком про те, що оскільки законодавством не визначено механізм реалізації наймачем свого переважного права, передбаченого ч. 2 ст. 822 ЦК України, то до правовідносин між сторонами за аналогією необхідно застосувати правила ст. 362 ЦК України.

Водночас, колегія суддів не погоджується із висновками судів про застосування норм матеріального права щодо строку позовної давності.

Відповідно до ч. 4 ст. 362 ЦК України у разі продажу частки у праві спільної часткової власності з порушенням переважного права купівлі співвласник може пред'явити до суду позов про переведення на нього прав та обов'язків покупця. Одночасно позивач зобов'язаний внести на депозитний рахунок суду грошову суму, яку за договором повинен сплатити покупець. До таких вимог застосовується позовна давність в один рік.

Вирішуючи заяву ПАТ «Регіон-Банк» про застосування позовної давності до вимог Г.А.О., суд першої інстанції виходив із того, що останній дізнався про порушення свого права у червні 2009 р., тому не пропустив загальний строк позовної давності у зв'язку із зверненням до суду із зазначеним позовом у лютому 2012 року.

Згідно із ч. 8 ст. 8 ЦПК України, якщо спірні відносини не врегульовані законом, суд застосовує закон, що регулює подібні за змістом відносини (аналогія закону), а за відсутності такого — суд виходить із загальних засад законодавства (аналогія права).

Застосовуючи за аналогією до спірних правовідносин ст. 362 ЦК України, суд застосував її лише у частині переважного права Г.А.О. на придбання квартири та переведення на нього прав покупця, але не застосував визначені указаною статтею ЦК України положення щодо строку позовної давності у таких правовідносинах.

Суд не взяв до уваги системне застосування до спірних правовідносин за аналогією ст. 362 ЦК України, яка визначає порядок здійснення і наслідки порушення переважного права купівлі частки у праві спільної часткової власності.

Крім того, згідно із п. 3 ч. 2 ст. 258 ЦК України позовна давність в один рік застосовується, зокрема, до вимог про переведення на співвласника прав та обов'язків покупця у разі порушення переважного права купівлі частки у праві спільної часткової власності (стаття 362 цього Кодексу).

Апеляційний суд у порушення ст. ст. 303, 315 ЦПК України на викладене уваги не звернув, не перевірів належним чином доводи ПАТ «Регіон-Банк» щодо пропуску Г.А.О. строку позовної давності за вимогами про переведення прав та обов'язків покупця; не спростував доводів банку про застосування до спірних правовідносин позовної давності в один рік; належним чином не з'ясував, чи пропущено Г.А.О. строк звернення до суду із позовом, чи є поважними причини пропуску позовної давності.

Доводи касаційної скарги ПАТ «Регіон-Банк» про те, що не відповідає вимогам закону внесення Г.А.О. на депозит суду коштів у розмірі вартості майна на час укладення договору купівлі-продажу між повним товариством «Ломбард Криниця, Чепіль і компанія» та Ч.А.В., а не у розмірі дійсної вартості частки на час розгляду справи, є необґрунтованими.

Відповідно до ч. 4 ст. 362 ЦК України у разі продажу частки у праві спільної часткової власності з порушенням переважного права купівлі співвласник може пред'явити до суду позов про переведення на нього прав та обов'язків покупця. Одночасно позивач зобов'язаний внести на депозитний рахунок суду грошову суму, яку за договором повинен сплатити покупець.

За змістом ст. 362 ЦК України законодавець передбачив обов'язок позивача внести на депозитний рахунок суду грошову суму, яку за договором повинен сплатити (чи сплатив) покупець.

До касаційної скарги ПАТ «Регіон-Банк» додано клопотання від 3 жовтня 2013 р., адресоване апеляційному суду Харківської області, в якому банк просив долучити до матеріалів справи повідомлення комунального підприємства «Жилкомсервіс» від 25 вересня 2013 р. Із зазначеного повідомлення вбачається, що спірну квартиру переведено у нежитловий фонд згідно

рішення районного виконавчого комітету № 1125 від 4 грудня 2002 р. Проте у матеріалах справи такі докази відсутні, а в постановленій 4 жовтня 2013 р. ухвалі апеляційний суд не мотивував, чому не бере до їх уваги.

Апеляційним судом було повернуто апеляційну скаргу ПАТ «Старокиївський Банк» на рішення Київського районного суду м. Харкова від 10 вересня 2012 р. Апеляційний суд виходив із того, що ПАТ «Старокиївський Банк» не брало участі у справі, а суд першої інстанції не вирішував питання про його права та обов'язки.

Із таким висновком апеляційного суду погодитись не можна.

Рішенням Київського районного суду м. Харкова від 10 вересня 2012 року, зокрема, визнано недійсними укладені між Ч.А.В. та ПАТ «Регіон-Банк»: договір іпотеки від 20 червня 2008 р., договір про внесення змін від 18 грудня 2008 р. № 1, договір про внесення змін від 20 березня 2009 р. № 2, договір про внесення змін від 22 квітня 2009 р. № 3, договір про внесення змін від 27 травня 2009 р. № 4, договір про внесення змін від 24 червня 2009 р., а також за Г.А.О. визнано право власності на спірну трикімнатну квартиру.

Відповідно до ч. 1 ст. 9 Закону України «Про іпотеку» іпотекодавець має право володіти та користуватись предметом іпотеки відповідно до його цільового призначення, якщо інше не встановлено цим Законом. При користуванні предметом іпотеки іпотекодавець повинен не припускати погіршення стану предмета іпотеки та зменшення його вартості понад норми його звичайної амортизації (зносу).

Як убачається із матеріалів справи, ПАТ «Регіон-Банк» у забезпечення виконання зобов'язань перед відкритим акціонерним товариством акціонерним банком «Старокиївський банк» (правонаступником якого є ПАТ «Старокиївський Банк»), передало останньому в іпотеку спірні нежитлові приміщення 1-го поверху № 2-1-/-2-10 у літ. «А» загальною площею 98,3 кв. м., що підтверджується договором іпотеки від 22 грудня 2010 р., який посвідчено нотаріусом Київського міського нотаріального округу І.П.Ю. та зареєстровано в реєстрі за № 2097.

Таким чином, рішення Київського районного суду м. Харкова від 10 вересня 2012 р. стосується прав та обов'язків ПАТ «Старокиївський Банк», тому ухвалу апеляційного суду Харківської області від 30 вересня 2013 р. необхідно скасувати, а питання про відкриття апеляційного провадження за апеляційною скаргою публічного акціонерного товариства «Старокиївський Банк» на рішення Київського районного суду м. Харкова від 10 вересня 2012 р. передати на новий розгляд до суду апеляційної інстанції відповідно до ст. 342 ЦПК України.

Керуючись статтями 335, 336, 338, 342 ЦПК України, колегія суддів судової палати у цивільних справах Вищого спеціалізованого суду України з розгляду цивільних і кримінальних справ

у х в а л и л а:

Касаційні скарги публічного акціонерного товариства «Реґіон-Банк» та публічного акціонерного товариства «Старокиївський Банк» задовольнити частково.

Ухвалу апеляційного суду Харківської області від 4 жовтня 2013 р. скасувати та направити справу на новий розгляд до суду апеляційної інстанції.

Ухвалу апеляційного суду Харківської області від 30 вересня 2013 р. скасувати, питання про відкриття апеляційного провадження за апеляційною скаргою публічного акціонерного товариства «Старокиївський Банк» на рішення Київського районного суду м. Харкова від 10 вересня 2012 р. передати на новий розгляд до суду апеляційної інстанції.

Ухвала оскарженню не підлягає.

Відповідно до ч. 1 ст. 575 ЦК та ст. 1 Закону України «Про іпотеку» на підставі іпотеки іпотекодержатель має право в разі невиконання боржником забезпеченого іпотекою зобов'язання одержати задоволення своїх вимог за рахунок предмета іпотеки.

Згідно з положеннями ст. 23 Закону України «Про іпотеку» в разі переходу права власності (права господарського відання) на предмет іпотеки від іпотекодавця до іншої особи, у тому числі в порядку спадкування чи правонаступництва, іпотека є дійсною для набувача відповідного нерухомого майна, навіть у тому випадку, якщо до його відома не доведена інформація про обтяження майна іпотекою. Особа, до якої перейшло право власності на предмет іпотеки, набуває статус іпотекодавця і має всі його права та несе всі його обов'язки за іпотечним договором у тому обсязі та на тих умовах, що існували до набуття ним права власності на предмет іпотеки.

*Ухвала колегії суддів судової палати у цивільних справах
Вищого спеціалізованого суду України
з розгляду цивільних і кримінальних справ
від 21 травня 2014 р.*

(в и т я г)

Колегія суддів судової палати у цивільних справах Вищого спеціалізованого суду України з розгляду цивільних і кримінальних справ, розглянувши у судовому засіданні справу за позовом публічного акціонерного товариства «Комерційний банк «Хрещатик» до Л.А.М., треті особи: К.І.В., К.О.М., про звернення стягнення на предмет іпотеки за касаційною скаргою Л.А.М. на рішення апеляційного суду м. Києва від 4 липня 2013 р.,

встановила:

У березні 2012 р. публічне акціонерне товариство «Комерційний банк «Хрещатик» (далі — Банк) звернулося до суду з позовом до Л.А.М., треті особи: К.І.В., К.О.М., про звернення стягнення на предмет іпотеки.

Позов мотивовано тим, що 27 вересня 2007 р. між відкритим акціонерним товариством Комерційний Банк «Хрещатик», правонаступником якого є публічне акціонерне товариство «Комерційний Банк «Хрещатик», та К.О.М. було укладено кредитний договір, за умовами якого останній отримав кредит у сумі 95 000,00 доларів США зі сплатою відповідних відсотків, зі строком повернення до 25 вересня 2010 р.

Виконання умов вказаного договору забезпечено договором іпотеки, укладеним між Банком та К.І.В., предметом якого є двокімнатна квартира в м. Києві.

Вказував, що на час звернення до суду власником предмета іпотеки є Л.А.М. на підставі договору купівлі-продажу квартири від 30 грудня 2010 р.

У зв'язку з неналежним виконанням К.О.М. умов кредитного договору, утворилась заборгованість, яка останнім в добровільному порядку сплачена не була.

Посилаючись на те, що особа, до якої перейшло право власності на предмет іпотеки, набуває статусу іпотекодавця й має всі його права та несе всі його обов'язки за іпотечним договором у тому обсязі й на тих умовах, що існували до набуття ним права власності на предмет іпотеки, просив звернути стягнення на предмет іпотеки — квартиру, що належить Л.А.М.

Заочним рішенням Шевченківського районного суду м. Києва від 9 жовтня 2012 р. в задоволенні позову відмовлено.

Рішенням апеляційного суду м. Києва від 4 липня 2013 р. рішення суду першої інстанції скасовано та ухвалено нове рішення, яким позов задоволено.

На виконання кредитного боргу у сумі 1 349 003 грн, який рахується за К.О.М. перед публічним акціонерним товариством «Комерційний банк «Хрещатик» звернуто стягнення на предмет іпотеки — квартиру, що належить Л.А.М., шляхом надання права публічному акціонерному товариству «Комерційний банк «Хрещатик» на продаж від свого імені будь-якій особі на підставі договору купівлі-продажу предмета іпотеки в порядку ст. 38 Закону України «Про іпотеку» за початковою ціною предмета іпотеки, встановленою нарівні, не нижчому за звичайні ціни на цей вид майна, на підставі оцінки, проведеною суб'єктом оціночної діяльності/незалежним експертом на стадії оцінки майна під час проведення виконавчих дій, отримання дублікату правовстановлюючого документа, витягу з реєстру прав власності для відчуження та всіх необхідних документів для оформлення продажу.

У касаційній скарзі Л.А.М. просить скасувати рішення апеляційного суду та передати справу на новий розгляд, посилаючись на порушення судом норм матеріального та процесуального права.

Колегія суддів судової палати у цивільних справах Вищого спеціалізованого суду України з розгляду цивільних і кримінальних справ, заслухавши суддю — доповідача, обговоривши доводи скарги та перевіrivши матеріали справи, дійшла висновку, що касаційна скарга не підлягає задоволенню з наступних підстав.

Відповідно до ст. 337 ЦПК України суд касаційної інстанції відхиляє касаційну скаргу, якщо визнає, що рішення ухвалено з додержанням норм матеріального і процесуального права.

Скасовуючи рішення суду першої інстанції та ухвалюючи нове рішення про задоволення заявленого позову, апеляційний суд виходив із того, що Л.А.М. з моменту набуття ним власності на предмет іпотеки набув статусу іпотекодавця з усіма правами та обов'язками іпотекодавця.

Даний висновок відповідає вимогам закону та матеріалам справи.

Відповідно до ч. 1 ст. 575 ЦК України та ст. 1 Закону України «Про іпотеку» в силу іпотеки іпотекодержатель має право у разі невиконання боржником забезпеченого іпотекою зобов'язання одержати задоволення своїх вимог за рахунок предмета іпотеки.

Згідно положень ст. 23 Закону України «Про іпотеку» у разі переходу права власності (права господарського відання) на предмет іпотеки від іпотекодавця до іншої особи, у тому числі в порядку спадкування чи правонаступництва, іпотека є дійсною для набувача відповідного нерухомого майна, навіть у тому випадку, якщо до його відома не доведена інформація про обтяження майна іпотекою. Особа, до якої перейшло право власності на предмет іпотеки, набуває статус іпотекодавця і має всі його права і несе всі його обов'язки за іпотечним договором у тому обсязі і на тих умовах, що існували до набуття ним права власності на предмет іпотеки.

Установлено, що згідно договору іпотеки від 27 вересня 2007 року, укладеного між Банком та К.І.В., остання на виконання кредитних зобов'язань позичальника К.О.М., передала Банку в іпотеку належну їй на праві власності квартиру.

Відповідно до договору купівлі-продажу від 30 грудня 2010 р., укладеного між С.Н.П. та Л.А.М., останній є власником вказаної квартири.

Вирішуючи спір, суд вірно керувався положеннями ст. 23 Закону України «Про іпотеку» та дійшов вірного правового висновку, що Л.А.М. набув право власності на спірну квартиру в установленому законом порядку, особа, до якої перейшло право власності на предмет іпотеки, набуває статус іпотекодавця незалежно від того, чи було йому відомо про обтяження майна іпотекою.

За наявності виниклої заборгованості в розмірі 1 349 003 грн, яка підтверджена належними доказами, Банк має право звернути стягнення на предмет іпотеки.

Наведені в касаційних скаргах доводи висновок суду не спростовують.

Згідно вимог ст. 335 ЦПК України під час розгляду справи в касаційному порядку суд перевіряє в межах касаційної скарги правильність застосування судом першої або апеляційної інстанції норм матеріального чи процесуального права і не може встановлювати або вважати доведеними обставини, що не були встановлені в рішенні чи відкинуті ним, вирішувати питання про достовірність або недостовірність того чи іншого доказу, про перевагу одних доказів над іншими.

Таким чином, під час розгляду справи судом не були порушені норми матеріального й процесуального права, а наведені в скаргах доводи висновок суду не спростовують, тому суд касаційної інстанції згідно ч. 1 ст. 337 ЦПК України не знаходить підстав для задоволення касаційних скарг.

Керуючись ст. ст. 336, 337 ЦПК України, колегія суддів судової палати у цивільних справах Вищого спеціалізованого суду України з розгляду цивільних і кримінальних справ

у х в а л и л а:

Касаційну скаргу Л.А.М. відхилити.

Рішення апеляційного суду м. Києва від 4 липня 2013 р. залишити без змін.

Ухвала оскарженню не підлягає.

Як роз'яснено у п. 4 постанови Пленуму ВСУ від 24 жовтня 2008 р. № 13 «Про практику розгляду судами корпоративних спорів», спори, пов'язані з оскарженням членами виконавчих органів товариства, а також членами наглядової ради товариства, які уклали з товариствами трудові договори, рішень відповідних органів товариства про звільнення (усунення, відсторонення, відкликання) їх з посади, розглядаються в порядку цивільного судочинства як трудові спори. Судам необхідно звернути увагу на те, що у цьому разі позивач звертається до суду за захистом своїх трудових прав як найманого працівника, а не як акціонера (учасника) господарського товариства. Способом захисту порушених або оспорюваних прав у таких категоріях спорів є позов про поновлення на посаді, зобов'язання усунути перешкоди у виконанні посадових обов'язків тощо відповідної посадової особи господарського товариства, а не позов про визнання недійсним від-

повідного рішення загальних зборів акціонерів (учасників) товариства чи наглядової ради товариства.

*Ухвала колегії суддів судової палати у цивільних справах
Вищого спеціалізованого суду України
з розгляду цивільних і кримінальних справ
від 21 травня 2014 р.*

(в и т я г)

Колегія суддів судової палати у цивільних справах Вищого спеціалізованого суду України з розгляду цивільних і кримінальних справ, розглянувши в судовому засіданні цивільну справу за позовом Закарпатського обласного акціонерного товариства по туризму та екскурсіях «Закарпаттурист» до Ф.А.Д. про визнання недійсним рішення за касаційною скаргою Закарпатського обласного акціонерного товариства по туризму та екскурсіях «Закарпаттурист» на рішення апеляційного суду Закарпатської області від 14 листопада 2013 р.,

в с т а н о в и л а:

У січні 2013 р. Ф.А.Д. звернувся до суду з указаним позовом, просив визнати недійсним рішення загальних зборів акціонерів Закарпатського обласного акціонерного товариства по туризму та екскурсіях «Закарпаттурист» від 8 квітня 2011 року, оформленого окремим документом № Р-17-1, у частині звільнення (відкликання) його з посади голови правління.

Позовні вимоги обґрунтовано тим, що оскаржуване рішення зборів акціонерів Закарпатського обласного акціонерного товариства по туризму та екскурсіях «Закарпаттурист» від 8 квітня 2011 р., яке оформлено окремим документом № Р-17-1, у порушення вимог ст. 43 Закону України «Про господарські товариства» та п. 9.2.1 статуту товариства було прийнято без дотримання процедури включення питання про звільнення Ф.А.Д. із посади голови правління до порядку денного загальних зборів акціонерів.

Рішенням Ужгородського міськрайонного суду Закарпатської області від 5 червня 2013 р. в позові відмовлено.

Рішенням апеляційного суду Закарпатської області від 14 листопада 2013 р. рішення суду першої інстанції скасовано та ухвалено нове рішення про задоволення позову. Визнано недійсним рішення зборів акціонерів Закарпатського обласного акціонерного товариства по туризму та екскурсіях «Закарпаттурист» від 8 квітня 2011 р., оформлене окремим документом № Р-17-1, у частині звільнення (відкликання) з посади голови правління Ф.А.Д. Вирішено питання про розподіл судових витрат.

У касаційній скарзі Закарпатське обласне акціонерне товариство по туризму та екскурсіях «Закарпаттурист» просить скасувати рішення апеляційного суду, посилаючись на неправильне застосування норм матеріального

права, порушення норм процесуального права, та залишити в силі рішення суду першої інстанції.

У запереченнях на касаційну скаргу відповідач Ф.А.Д. зазначає, що апеляційний суд ухвалив рішення, яке відповідає вимогам закону і просив залишити його без змін.

Обговоривши доводи касаційної скарги, перевіривши матеріали справи, колегія суддів Вищого спеціалізованого суду України з розгляду цивільних і кримінальних справ дійшла висновку, що касаційна скарга підлягає задоволенню з таких підстав.

Згідно із ч. 2 ст. 324 ЦПК України підставами касаційного оскарження є неправильне застосування судом норм матеріального права чи порушення норм процесуального права.

Судами встановлено, що 15 лютого 2011 р. у газеті «Голос України» № 28 (5028) було опубліковано повідомлення ЗАТ «Закарпаттурист» про скликання 8 квітня 2011 р. чергових зборів акціонерів із порядком денним.

8 квітня 2011 р. загальні збори акціонерів рішенням № Р-17-1 затвердили результати фінансово-господарської діяльності товариства за 2010 рік і висновок ревізійної комісії. Відповідно до п. 3 зазначеного рішення визнано незадовільною роботу голови правління товариства Ф.А.Д., за серйозні недоліки в роботі, послаблення контролю за діяльністю дочірніх підприємств та філій, невжиття заходів забезпечення рентабельної роботи тургосподарств та своєчасної ліквідації допущених порушень статуту товариства у фінансовій діяльності, використанні та збереженні майна підприємства, що призвело до збиткової діяльності у 2010 році, вирішено звільнити Ф.А.Д. з посади голови правління товариства.

Відповідно до вказаного рішення загальних зборів, постановою наглядової ради товариства від 8 квітня 2011 року достроково припинено дію строкового трудового договору за контрактом, укладеного 28 липня 2010 р. із Ф.А.Д., та звільнено останнього з посади голови правління на підставі п. 8 ст. 36 КЗпП України.

Відмовляючи у позові, суд першої інстанції виходив із того, що до порядку денного загальних зборів було включено питання про відкликання та обрання членів правління товариства, до складу якого входить і голова правління, тому відсутня необхідність включення питання про відкликання голови правління окремим пунктом порядку денного. Право оспорювати дії, пов'язані із включенням певного питання до порядку денного загальних зборів акціонерів товариства належить саме акціонерам, до яких позивач не належить.

Скасовуючи рішення суду першої інстанції та ухвалюючи нове рішення про задоволення позову, апеляційний суд виходив із того, що питання звільнення Ф.А.Г. із посади голови правління товариства було внесено до порядку денного із порушенням закону та впливає на його трудові права та

обов'язки, тому рішення загальних зборів акціонерів товариства від 8 квітня 2011 р., оформлене окремим документом, необхідно визнати недійсним у частині звільнення (відкликання) Ф.А.Д. з посади голови правління.

Із висновками апеляційного суду погодитись не можна з огляду на таке.

Відповідно до ст. ст. 15, 16 ЦК України, ст. 3 ЦПК України кожна особа має право звернутися до суду за захистом своїх порушених, невизнаних прав, свобод чи інтересів у спосіб, передбачений законом або договором.

Захист цивільних прав – це передбачені законом або договором способи охорони цивільних прав у разі їх порушення чи реальної небезпеки такого порушення.

Під способами захисту суб'єктивних цивільних прав треба розуміти закріплені законом матеріально-правові заходи примусового характеру, за допомогою яких проводиться поновлення (визнання) порушених (оспорюваних) прав та вплив на правопорушника. Загальний перелік таких способів захисту цивільних прав та інтересів вказаний у ст. 16 ЦК України, який не є вичерпним та застосовується судом, залежно від змісту права, що порушене, характеру дій, якими воно порушене, а також наслідків, що спричинені цим порушенням, враховуючи, що відповідно до ст. ст. 12–14 ЦК України цивільні права здійснюються, а цивільні обов'язки виконуються у межах, встановлених договором або актом цивільного законодавства.

Відповідно до ст. 43 Закону України «Про господарські товариства», про проведення загальних зборів акціонерів держателі іменних акцій повідомляються персонально передбаченим статутом способом. Крім того, загальне повідомлення друкується в місцевій пресі за місцезнаходженням акціонерного товариства і в одному із офіційних друкованих видань Верховної Ради України, Кабінету Міністрів України чи Національної комісії з цінних паперів та фондового ринку із зазначенням часу і місця проведення зборів та порядку денного. Повідомлення повинно бути зроблено не менш як за 45 днів до скликання загальних зборів. Будь-який з акціонерів має право вносити свої пропозиції щодо порядку денного загальних зборів не пізніше як за 30 днів до їх скликання. Рішення про включення цих пропозицій до порядку денного приймається виконавчим органом товариства. Пропозиції акціонерів, які володіють більш як 10 відсотками голосів, вносяться до порядку денного обов'язково. Рішення про зміни в порядку денному повинні бути доведені до відома всіх акціонерів не пізніше як за 10 днів до проведення зборів у порядку, передбаченому статутом. До скликання загальних зборів акціонерам повинна бути надана можливість ознайомитись з документами, пов'язаними з порядком денним зборів. Загальні збори не вправі приймати рішення з питань, не включених до порядку денного.

Як роз'яснено у п. 4 постанови Пленуму Верховного Суду України № 13 від 24 жовтня 2008 року «Про практику розгляду судами корпоративних спорів», спори, пов'язані з оскарженням членами виконавчих органів това-

риства, а також членами наглядової ради товариства, які уклали з товариствами трудові договори, рішень відповідних органів товариства про звільнення (усунення, відсторонення, відкликання) їх з посади, розглядаються в порядку цивільного судочинства як трудові спори. Судам необхідно звернути увагу на те, що у цьому разі позивач звертається до суду за захистом своїх трудових прав як найманого працівника, а не акціонера (учасника) господарського товариства. Способом захисту порушених або оспорюваних прав у таких категоріях спорів є позов про поновлення на посаді, зобов'язання усунути перешкоди у виконанні посадових обов'язків тощо відповідної посадової особи господарського товариства, а не позов про визнання недійсним відповідного рішення загальних зборів акціонерів (учасників) товариства чи наглядової ради товариства.

Як убачається із матеріалів справи, рішенням апеляційного суду Закарпатської області від 16 грудня 2011 р., яке набрало законної сили, відмовлено в позові Ф.А.Д. про поновлення на роботі та стягнення середнього заробітку за час вимушеного прогулу. Під час вирішення зазначеної справи апеляційним судом було встановлено, що рішення про визнання роботи позивача незадовільною та його звільнення було прийнято загальними зборами товариства за результатами розгляду першого питання, належним чином включеного до порядку денного. Апеляційний суд також встановив, що під час перебування на посаді голови правління Ф.А.Д. було допущено порушення та зловживання, які призвели до завдання збитків товариству, що стало підставою для його звільнення.

З огляду на викладене, апеляційний суд неправильно застосував норми матеріального права, дійшов помилкового висновку, що Ф.А.Д., який не є акціонером Закарпатського обласного акціонерного товариства по туризму та екскурсіях «Закарпаттурист», має право оскаржувати рішення загальних зборів товариства, не звернув уваги на обставини, встановлені рішенням апеляційного суду Закарпатської області від 16 грудня 2011 р. у справі за позовом Ф.А.Д. про поновлення на роботі та стягнення середнього заробітку за час вимушеного прогулу, які мають преюдиційне значення при вирішенні справи, та дійшов необґрунтованого висновку про задоволення позову.

Вирішуючи спір, суд першої інстанції повно, всебічно та об'єктивно з'ясував обставини справи, його висновки відповідають вимогам ст. 43 Закону України «Про господарські товариства» та встановленим обставинам справи.

З огляду на викладене, судом апеляційної інстанції скасовано судові рішення, ухвалені згідно із законом, що є підставою для залишення в силі рішення суду першої інстанції відповідно до ст. 339 ЦПК України.

Керуючись статтями 336, 339 ЦПК України, колегія суддів судової палати у цивільних справах Вищого спеціалізованого суду України з розгляду цивільних і кримінальних справ

у х в а л и л а :

Касаційну скаргу Закарпатського обласного акціонерного товариства по туризму та екскурсіях «Закарпаттурист» задовольнити.

Рішення апеляційного суду Закарпатської області від 14 листопада 2013 р. скасувати та залишити в силі рішення Ужгородського міськрайонного суду Закарпатської області від 5 червня 2013 р.

Ухвала оскарженню не підлягає.